

СЕКЦІЯ. ГЕНДЕРНИЙ КОМПОНЕНТ В ОСВІТНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ: КОНЦЕПЦІЇ ТА СТРАТЕГІЇ

Заболотня Анастасія Станіславівна
Науковий керівник – канд. філос. наук, доц. Варипаєв О.М.
Державний біотехнологічний університет

ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ГЕНДЕРНО ОРІЄНТОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Гендерно орієнтована педагогічна діяльність є одним із ключових елементів сучасної освітньої системи. Вона спрямована на усунення нерівності між чоловіками та жінками в суспільстві, а також на запобігання закріпленню гендерних стереотипів у процесі навчання. Це питання має глибоке філософське коріння, що стосується соціальної справедливості, рівності та свободи вибору для кожної особистості. У глобальному контексті та в Україні зокрема, гендерно орієнтована освіта стає інструментом для формування ліберального суспільства, де всі мають рівні можливості для розвитку і самореалізації.

Гендерно орієнтована педагогіка тісно пов'язана з філософськими проблемами рівності та справедливості, які лежать в основі боротьби за рівні можливості для всіх учнів незалежно від статі. Феноменологія гендерної ідентичності, питання влади у відносинах між вчителем і учнями, а також етика взаємодії — все це є невід'ємною частиною цієї тематики. Освіта повинна не лише розвивати інтелектуальні здібності, але й сприяти соціальній рівності, надаючи всім учням однакові можливості для самовираження та реалізації своїх потенціалів.

У сучасних освітніх системах, таких як у Швеції, Фінляндії та Канаді, гендерно орієнтована педагогіка активно впроваджується через нейтральні навчальні програми, тренінги для педагогів, а також через підтримку ЛГБТК+ спільноти. Викладачі в цих країнах навчаються уникати стереотипів та створювати інклюзивні навчальні середовища, що сприяють рівноправній участі всіх учнів. Це дозволяє формувати покоління, яке вміє критично осмислювати соціальні норми та протистояти дискримінації.

Гендерна нерівність часто проявляється не лише в освітній сфері, але й у кіно та літературі, де чоловіки та жінки представлені нерівноправно. Наприклад, у кінематографі спостерігається явище "скляної стелі", коли жінки мають менше можливостей для режисерської діяльності, а акторки нерідко отримують менше гонорарів, ніж їхні колеги-чоловіки.

У літературі часто домінують чоловічі персонажі, а жінки зображуються через призму стереотипів або в менш важливих ролях. Ця тенденція піддається критиці з боку феміністичних рухів та науковців, що досліджують питання гендерної рівності в культурі. Відсутність рівноправного представлення жінок у цих сферах призводить до того, що їхній досвід і голоси залишаються недооціненими, що може впливати на формування суспільної думки та рольові моделі.

Суспільно-політична дискусія також активно піднімає питання гендерної рівності. У мистецтві, наприклад, багато митців і митчинь використовують свої роботи для звернення уваги на проблеми нерівності. Яскравим прикладом є сучасні фільми та виставки, присвячені фемінізму та правам жінок. Політичні дебати також фокусуються на забезпеченні гендерної рівності, особливо в питаннях доступу до освіти, професійної реалізації та боротьби з гендерним насильством. Активна боротьба за рівні права жінок та чоловіків на політичній арені триває в багатьох країнах світу, і ці ініціативи знаходять підтримку серед різних соціальних груп.

Довготривалий вплив гендерно орієнтованої педагогіки на суспільство полягає у зміцненні соціальної справедливості та рівності. Освіта, що підтримує рівні права для всіх, формує покоління, яке здатне протистояти дискримінації на всіх рівнях – від професійної діяльності до особистих стосунків. Вона також сприяє розвитку економіки через забезпечення рівного доступу до освіти та професійного розвитку для всіх. Поступово така педагогіка

сприяє зменшенню гендерного насильства, підвищенню рівня толерантності та гармонізації соціальних відносин.

Феміністичний підхід до гендерно орієнтованої педагогіки акцентує увагу на необхідності боротьби з патріархальними структурами в освіті. Феміністки стверджують, що педагоги повинні активно працювати над усуненням гендерних стереотипів, формуючи критичне мислення у студентів і підвищуючи їхню свідомість щодо соціальної несправедливості. Феміністичний підхід також акцентує увагу на важливості включення до навчальних програм різноманітних жіночих і феміністичних перспектив для більш справедливого представлення історії та науки.

Щоб викладацька діяльність була більш гендерно орієнтованою, важливо враховувати такі прийоми: самоосвіта викладачів на тему гендерної рівності, використання гендерно нейтральної мови, перегляд навчальних матеріалів, щоб уникати стереотипів, а також активне сприяння рівноправній участі учнів у навчальному процесі. Створення безпечного середовища для обговорення гендерних питань і підтримка критичного мислення щодо гендерних ролей є ключовими елементами для формування інклюзивного навчального простору. Окрім цього, педагоги можуть організовувати гендерно інклюзивні проекти, що сприяють розвитку рівноправних взаємовідносин.

В Україні гендерно орієнтована педагогіка перебуває на стадії розвитку, проте вже помітні ініціативи, спрямовані на підвищення гендерної свідомості. В освітніх реформах з'являються елементи, що враховують гендерну рівність, а тренінги для вчителів стають важливим інструментом для впровадження цих змін у практику. Водночас, ЛГБТК+ питання залишається досить чутливою темою, що викликає суперечливі реакції. На світовому рівні багато країн вже впроваджують інклюзивні програми, які активно сприяють гендерній рівності, зокрема у Швеції, Канаді та Норвегії.

Педагогічні аспекти гендерно орієнтованої діяльності є важливим інструментом для формування рівноправного суспільства. Ця діяльність впливає не лише на освіту, але й на довгостроковий соціальний розвиток, сприяючи зменшенню дискримінації та підвищенню соціальної справедливості.

Викладачі відіграють ключову роль у цьому процесі, і тому важливо, щоб їхня педагогічна практика була зорієнтована на підтримку рівних прав та можливостей для всіх учнів. Для досягнення цього необхідно приділяти ще більше уваги дослідженням та впровадженню нових підходів у практику освітніх закладів.

Колісник Милослава Романівна

Науковий керівник – доц. Бадєєва Л.І.

Харківський національний університет радіоелектроніки

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ В ОСВІТНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У доповіді розглянуто питання інтеграції гендерного компонента в освітню систему України, його концепції та стратегії. Проаналізовано наукові підходи до питання гендерної рівності в освітньому процесі, висвітлено тенденції та виклики, що виникають при реалізації гендерних програм у навчальних закладах. Звернуто увагу на важливість забезпечення рівного доступу до освіти та гендерно чутливого підходу до формування навчальних програм.

Актуальність роботи зумовлена необхідністю модернізації української освітньої системи відповідно до європейських стандартів, що передбачають інтеграцію принципів гендерної рівності в усі аспекти освіти. Гендерний компонент є важливим фактором для забезпечення рівних можливостей чоловіків і жінок у доступі до освіти та працевлаштування.

Огляд літератури та стан проблеми. У сучасних наукових дослідженнях гендерні аспекти в освіті є об'єктом уваги багатьох учених. Зокрема, О. Кісельова та Т. Марценюк вважають, що гендерно орієнтовані підходи сприяють формуванню свідомості, яка базується